

Kystvandråd for den centrale del af Limfjorden, delområde 157 og 158

Prioriterede forslag til kystvandrådets indsatser og projekter 2025-2027

Forsøgsprojekter

Der er afsat en pulje til, at kystvandrådene kan gennemføre forsøgsprojekter af konkrete indsatser, som bl.a. er fremhævet af de kystvandråd der var nedsat i 2023. Det kan bl.a. være forsøg med udplantning af træer langs vandløb, udlægning af intelligente randzoner langs vandløb, mere græs i sædskiftet, ålegræs el.lign., hvor der er behov for at konsolidere viden om virkemidlernes effekt og egnethed i udvalgte områder mhp. at disse nye virkemidlers effekt på sigt kan indgå som en del af den lokale vandmiljøindsats.

Oversigt over forslag til indsatser og projekter fra kystvandrådet i 2023

Fra det materiale kystvandrådet udarbejdede i 2023 kan listes følgende forslag til indsatser og projekter som ikke umiddelbart vurderes at indgå i "Aftale om Implementering af et Grønt Danmark":

- Punktkilder og spildevand: Det er vurderet, at der, i forhold til tag- og overfladevand/pladsvand fra husdyrbrug og lignende industri i det åbne land, grundvandsindvindig til dambrugsdrift og i forbindelse med grundvandssænkning ved anlægsarbejder, kan være behov for at belyse næringsstofudledning til vandmiljøet yderligere.
- Marin naturgenopretning/muslinger: Kystvandrådet vil opfordre Limfjordsrådet til at arbejde for, at der, med udgangspunkt i de beregninger der er lavet i regi af kystvandrådet, igangsættes et arbejde i vandområde 157 til afklaring af muslingeopdræts lokale effekt på vandkvaliteten.
- Fisk: Kystvandrådet skal derfor opfordre til: o At fiskene også inddrages i overvågningen af Limfjordens miljøtilstand o At det belyses, hvad der begrænser en reetablering af bestandene af bundfisk.
- Rapportering: Kystvandrådet opfordrer til, at der udarbejdes en opdateret undersøgelse og udredning af Limfjordens tilstand og udvikling som også inddrager de forventede klimapåvirkninger.
- Virksunddæmningen: Kystvandrådet skal derfor opfordre til, at det belyses om ændringer af slusepraksis eller fysiske ændringer af sluse/dæmning kan øge havørredernes overlevelse ved passage af området.

Forslag til forsøgsprojekter

Kystvandrådet har udarbejdet nedenstående prioriterede forslag til forsøgsprojekter i 2025-2027. Det bemærkes at listen er dynamisk og forventes løbende opdateret på kystvandrådets møder:

1. N-hotspot analyser i oplandet.

Forundersøgelser i forbindelse med lavbundsprojekter i den nederste del af Simested Å oplandet har vist, at der, også i oplande hvor kvælstofretentionen ikke er vurderet som specielt lav, kan forekomme forholdsvis høje koncentrationer af kvælstof i drænvandet.

På den baggrund, samt på baggrund af tilsvarende undersøgelser i oplandet til Vejle Fjord og oplandet til Odense Fjord, foreslås gennemført en lokalisering af mulige kvælstof hotspot-områder, områder med høj kvælstofudvaskning, i oplande. Den præcise udformning og geografisk afgrænsning af undersøgelsen søges fastlagt i samarbejde med Aarhus Universitet og med inddragelse af kystvandrådet og lokale landboforeninger og rådgivningstjenester.

2. Reduktion af fosfor tab

Beregning af hvor meget fosfor transport til vandområder kan reduceres med forskellige virkemidler

3. Kortlægning af punktkildeudledninger fra Industri i det åbne land

Husdyrbrug og lignende industri i det åbne land reguleres efter husdyrbekendtgørelsen, og bortleder typisk tag og overfladevand ved nedsivning eller udledning til nærmeste recipient via dræn eller grøfter. Det beskidte pladsvand fra kørearealer og ensilagesiloer, håndteres mange steder ved opsamling i separat beholder og efterfølgende udsprinkling på de dyrkede arealer.

Overfladevandet fra kørearealer og ensilagesiloer er kendetegnet ved, at der i vandet er opslæmmet og opløst en stor mængde foderrester som eksempelvis kraftfoderstøv og knust majs- og græsensilage. Dermed vil overfladevandet fra disse arealer indeholde en stor mængde N, P og organisk stof.

Landets kommuner får jævnligt henvendelser fra borgere om akutte forureningsproblemer i landets mange vandløb, og ofte fører en kildeopsporing frem til et udsprinklingsanlæg, der ikke virker efter hensigten.

Hvor stort problemet reelt er i oplandet til vandområde 158 Hjarbæk Fjord og 157, Skive Fjord, Lovns Bredning, Risgårde Bredning og Bjørnsholm Bugt er uvist. Da der findes mange store husdyrbrug i oplandet, kan det ikke udelukkes at det har en vis betydning for næringsstofudledningen fra oplandet. Der ønskes derfor gennemført en kortlægning i oplandet, der kan belyse omfanget af næringsstofudledning fra denne kilde

4. Vådområdescreening

Screening af områder til potentielle vådområder i GIS

5. Vådområders effekt som funktion af udtagning i oplandet

Interaktionen mellem udtagning af jord i oplandet og nedstrømsliggende vådområders kvælstoffjernende effekt belyses nærmere

Analysen forventes gennemført i samarbejde med Aarhus Universitet og den præcise udformning af analysen søges fastlagt i samarbejde med Aarhus Universitet

6. Forsøg med træplantning langs vandløb

For yderligere at belyse potentialet for reduktion af fosforudvaskningen ved træplantning langs vandløb indenfor oplandet til den centrale del af Limfjorden gennemføres et forsøg der tilrettelægges så det kan:

- Belyse træplantningens effekt på næringsstofudvaskningen
- Foreslå administrationspraksis ved myndighedsbehandling af træplantning langs vandløb

Forsøget forventes gennemført i samarbejde med Aarhus Universitet og den præcise udformning og geografisk afgrænsning af undersøgelsen søges fastlagt i samarbejde med Aarhus Universitet og med inddragelse af kystvandrådet og lokale lodsejere og interessenter

7. Udbygget analyse af tidsforsinkelsen på effekt af kvælstofvirkemidler

Enkelte vandløb i de undersøgte oplande responderer meget forskelligt på ændringer i kvælstofudvaskningen og ændringer i kvælstofkoncentrationen i rodzonen. I nogle delvandoplande,

særligt dem der ligger i Himmerland, er der mange højtliggende kalk/horst forekomster pga. opskydning af salt (salthorste). Her vil transporttiden for udvasket nitrat fra markerne gennem grundvandsmagasinerne tage flere år og der vil samtidigt ikke ske en reduktion af nitraten i grundvandet fordi redox grænsen ligger meget dybt. Dette betyder, at effekten af en reduceret næringsstofudvaskning fra marken først kan måles ude i vandløbet efter adskillige år. I praksis betyder det, at effekten af virkemidler, som efterafgrøder, reduceret gødsning, mellemafgrøder og skovrejsning, der alle primært virker ved at reducere udvaskningen fra markerne, men som ikke ændre hydrologien på arealerne, først vil slå igennem på kvælstoftransporten efter en årrække.

For nærmere at belyse omfang og konsekvenser af tidsforsinkelsen på effekt af kvælstofvirkemidler gennemføres en udbygget analyse af problemstillingen. Analysen forventes gennemført i samarbejde med Aarhus Universitet og den præcise udformning og geografisk afgrænsning af analysen søges fastlagt i samarbejde med Aarhus Universitet.

Helhedsprojekter

Akutpakkens midler anvendes til at muliggøre gennemførelsen af helhedsprojekter, hvor der for hovedparten af det samlede areal også opnås tilskud til udtagning gennem eksisterende ordninger eller er betinget opnåelse af tilsagn.

Midlerne til gennemførelse af helhedsprojekter målrettes og prioriteres på baggrund af faglige kriterier i områder med:

- Kvælstofbidrag til kystvande med betragtelige og tilbagevendende udfordringer med iltsvind
- Et stort kvælstofindsatsbehov, som vurderes vanskeligt at realisere uden særlige tiltag eller øget lokal motivation
- En høj kvælstofeffekt ved gennemførelse af projekterne

Viden om særlige naturtyper i kystvandet og særlige naturforhold, såsom ringe vandgennemstrømning vil herudover indgå i målretningen og prioriteringen, ligesom en vurdering af det miljømæssige potentiale og andre presfaktorer ved en akut indsats rettet mod vandmiljøet i området tillægges vægt. Hvis flere projekter opnår ens score efter kriterierne, skal kvælstofreduktionspotentialet lægges til grund. Udmøntning af midler til helhedsprojekter besluttet årligt af aftalekredsen efter faglig indstilling fra Miljøstyrelsen og i samarbejde med Landbrugsstyrelsen.

Kystvandrådene kan ikke ansøge om helhedsprojekter, men kan pege på og understøtte gennemførelsen af større helhedsprojekter, som kan gennemføres med brug af akutpakkens midler afsat til dette formål.

Forslag til helhedsprojekter

Kystvandrådet peger på og vil understøtte gennemførelsen af følgende forslag til forsøgsprojekter i 2025-2027:

1. Reetablering af naturlige vandstandsvariationer i Hjarbæk Fjord

Der iværksættes en forundersøgelse/analyse af konsekvenserne ved at ændre det eksisterende regulativ for Virksund Slusen, så en situation med naturlige vandstandsvariationer i Hjarbæk Fjord kan tilnærmes.

Analyserne skal supplere de analyser af slusepraksis, der er gennemført i forbindelse med kystvandrådets arbejde. Formålet er at belyse:

- Mulighederne for at øge tilbageholdelsen af klimagasser og kvælstof, på oversvømmede fjord- og vandløbsnære arealer, ved tilnærmet naturlige vandstandsvariationer i Hjarbæk Fjord
- Areal- og infrastrukturmæssige mm. konsekvenser ved tilnærmet naturlige vandstandsvariationer i Hjarbæk Fjord
- Effekterne på strandengenes naturværdier ved tilnærmet naturlige vandstandssvingninger i Hjarbæk Fjord
- Forslag til nye styringsparametre for en slusedrift, der dels skaber tilnærmet naturlige vandstandsvariationer i Hjarbæk Fjord, dels forebygger stormflodshændelser

Afhængigt af forundersøgelsens resultater gennemføres et realiseringsprojekt med:

1. Udarbejdelse og vedtagelse af nyt sluseregulativ med nye styringsparametre for en slusedrift, der dels skaber tilnærmet naturlige vandstandsvariationer i Hjarbæk Fjord, dels forebygger stormflodshændelser
2. Opkøb/erstatningsfastlæggelse af/til berørte arealer

2. **Undersøgelse af mulighederne for et helhedsprojekt i Karup Å**

Muligheden for at gennemføre et helhedsprojekt i Karup Å oplandet belyses i samarbejde med de berørte kommuner.

Som udgangspunkt forventes et projekt at kunne bestå af følgende hovedelementer:

- Opkøb af dambrug
- Etablering af klima-lavbund-, lavbunds- og vådområder
- Skovrejsning
- Strategisk opkøb af arealer, der skaber sammenhæng mellem projektets øvrige elementer